РОЗДІЛ 3. ІННОВАЦІЇ В ОСВІТІ

УДК 351.741:307.041

DOI [https://doi.org/10.32405/2413-4139-2020-2\(25\)-83-90](https://doi.org/10.32405/2413-4139-2020-2(25)-83-90)

Валентин Бондаренко,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0170-2616>

Вадим Сягровець,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8571-6582>

Сергій Русанівський,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3752-5316>

м. Київ

ПРОФЕСІЙНЕ САМОВДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВООХОРОНЦІВ У КОНТЕКСТІ РЕФОРМУВАННЯ ОСВІТИ СИСТЕМИ МВС УКРАЇНИ

Анотація.

У статті проаналізовано наукову літературу й нормативні документи, у яких висвітлюють особливості професійного навчання працівників Національної поліції України. Висвітлено ключові тенденції реформування системи освіти в Міністерстві внутрішніх справ (МВС) України. Визначено й обґрунтовано компоненти професійного самовдосконалення майбутніх правоохоронців. У статті констатовано, що процес професійного самовдосконалення ґрунтується на психологічному механізмі постійного подолання внутрішніх суперечностей між наявним рівнем професіоналізму й уявним його станом. Окреслено напрями професійного самовдосконалення правоохоронців у контексті реформування освіти системи МВС України.

Ключові слова: освітній процес; поліцейський; професійне самовдосконалення; професійне навчання.

Ефективне функціонування правоохоронних органів є необхідною умовою забезпечення законності, підтримання публічної безпеки та порядку в державі й актуалізує потребу вдосконалення системи професійного навчання правоохоронців. Система професійного навчання поліцейських спрямована на підготовку професіоналів, які мають не лише високий рівень теоретичної та практичної підготовленості, сформовані професійно важливі риси, а й готові постійно їх поліпшувати, реагувати на запити соціуму, підвищувати рівень власної професійної компетентності [1, с. 119]. Ефективність службової діяльності працівників Національної поліції України безпосередньо залежить від реалізації потреби самовдосконалення під час професійного навчання.

Ґрунтовний аналіз нормативної бази дає підстави констатувати, що новий вектор реформування системи професійної освіти працівників поліції визначено в наказі МВС України від 25 листопада 2016 р. № 1252, у якому затверджено концепцію реформування освіти в МВС України й передбачено створення науково обґрунтованої методологічної бази інноваційного розвитку системи освіти в МВС, окреслення підходів до оптимізації мережі закладів вищої освіти (ЗВО) системи МВС, удосконалення освітнього процесу, забезпечення тісного взаємозв'язку науки та практики, максимальне сприяння виконанню завдань модернізації підготовки кваліфікованого персоналу, який буде мати поглиблені теоретичні знання, практичні навички а також буде спроможний на високому професійному рівні захищати територіальну цілісність країни, її кордони, права, свободи й інтереси громадян, протидіяти злочинності, забезпечувати публічну безпеку та

порядок у державі. Концепція передбачає реформування освіти щодо вдосконалення змісту й запровадження трирівневої системи підготовки. Перший рівень – первинна професійна підготовка; другий – підготовка фахівців освітніх рівнів бакалавра та магістра з відрядженням за підсумками державного атестування до комплектуючих органів і призначення на посади; третій – підготовка керівного складу відповідно до навчальних програм управлінського змісту (перепідготовка, підвищення кваліфікації) [1, с. 43]. В умовах реформування відомчої освіти питання професійного самовдосконалення працівників правоохоронних органів є надзвичайно актуальним і зумовлює необхідність пошуку напрямів підвищення ефективності цього процесу.

Професійну підготовку працівників поліції здійснюють поетапно й відповідно до ст. 72 Закону України «Про Національну поліцію» [3]. Вона передбачає такі складові: первинна професійна підготовка; підготовка у ЗВО зі специфічними умовами навчання; післядипломна освіта; службова підготовка. Підґрунтя для формування готовності до професійного самовдосконалення в майбутніх правоохоронців формується на етапі професійного самовизначення, який охоплює допрофесійний період (до здобуття фахової освіти). Його слід розглядати насамперед як основу для розвитку професійно важливих рис [4, с. 69; 5, с. 101]. Згодом воно формується в процесі фахової підготовки – під час опанування курсу первинної професійної підготовки поліцейських або навчання в ЗВО зі специфічними умовами навчання [6]. Етап професійного самовизначення потребує належної уваги, оскільки якість підготовки майбутніх правоохоронців безпосередньо залежить від початкової підготовленості осіб, а саме від фізичного розвитку, розвитку інтелекту, переконань, мотиваційної спрямованості тощо [5, с. 102].

Опрацювання сучасної наукової літератури засвідчує, що вагомого значення в професійному самовдосконаленні майбутніх фахівців правоохоронних органів набувають теоретико-методологічне підґрунтя освітнього процесу, позитивна мотивація до самовдосконалення, з'ясування сутності та напрямів професійного розвитку, усвідомлення особистісної самореалізації та престижу професії поліцейського загалом [7–10]. Майбутній правоохоронець має бути взірцем громадянськості, толерантності та високої духовності.

У контексті зазначеного мета статті полягає в тому, щоб окреслити перспективні напрями підвищення ефективності процесу професійного самовдосконалення майбутніх правоохоронців у контексті реформування освіти системи МВС України. Одним із найдієвіших механізмів стимулювання до професійного самовдосконалення є мотивація.

Для досягнення мети дослідження було використано комплекс сучасних загальнонаукових методів, серед яких потрібно виділити: теоретичні (методи концептуально-порівняльного та структурно-системного аналізу, синтезу, узагальнення), емпіричні (анкетування, тестування, педагогічне спостереження).

Досвід освітньої діяльності ЗВО системи МВС України засвідчує, що ефективне розв'язання проблеми підготовки майбутніх правоохоронців можливе за умови активної участі в цьому процесі здобувачів, тобто самовдосконалення. У науковій літературі поняття «професійне самовдосконалення» трактують як свідомий, цілеспрямований процес підвищення рівня власної професійної компетентності та розвитку професійно значущих рис відповідно до соціальних вимог, умов професійної діяльності та власної програми розвитку. Згідно зі свідченнями науковців, цей процес ґрунтується на психологічному механізмі постійного подолання внутрішніх суперечностей між наявним рівнем професіоналізму й уявним його станом [11, с. 58].

Дослідження проблеми самовдосконалення відбувається насамперед у межах синергетичної й акмеологічної філософських концепцій [12]. Самовдосконалення особистості науковці тлумачать як самодетермінований рух будь-якої цілісної відкритої системи до вищої впорядкованості (самоорганізації) з метою досягнення максимально можливого за певних умов рівня розвитку – «акме» [8]. У межах синергетичного підходу самореалізація та саморозвиток майбутніх правоохоронців здійснюються на підґрунті постійної взаємодії із зовнішнім середовищем, що сприяє становленню нових рис тощо. На думку деяких науковців, синергетика допомагає дослідити та спрогнозувати поведінку суб'єктів в умовах постійних змін як довкілля,

так і їхнього внутрішнього простору [12]. Синергетичний підхід надає можливість зрозуміти причини та механізми функціонування, розвитку і взаємодії освітніх систем із навколишнім середовищем. Фундаментальні положення синергетичної теорії відкривають нові напрями професійного самовдосконалення майбутніх правоохоронців.

Так, на підставі узагальнення філософських і психологічних концепцій Н. Орішко визначає самовдосконалення як складний багатовимірний процес свідомого, цілеспрямованого, безперервного, систематичного та керованого саморозвитку, під час якого відповідно до суб'єктивної мети й інтересів особистості відбувається покращення її фізичних, індивідуально-психологічних, соціальних, моральних, духовних рис і внутрішніх потенціалів із метою самоактуалізації та самореалізації в актуальних для неї життєвих сферах [10, с. 11].

В аналізованому контексті уваги потребує дисертаційне дослідження О. Діденка. Дослідник стверджує, що самовдосконалення – це систематична, послідовна робота особистості з удосконалення своїх позитивних й подолання негативних рис, а професійне самовдосконалення є суспільно й особистісно необхідною умовою становлення курсантів як майбутніх офіцерів. На думку науковця, професійне самовдосконалення майбутніх офіцерів – це поєднання взаємопов'язаних і взаємозалежних процесів: професійного самовиховання як цілеспрямованої активної діяльності з формування та вдосконалення власних позитивних й усунення негативних рис відповідно до вимог службової діяльності офіцера та професійної самоосвіти як цілеспрямованої роботи під час навчання у військовому ЗВО щодо розширення і поглиблення своїх професійних знань, удосконалення та набуття навичок й умінь, які необхідні для виконання службових обов'язків [9, с. 60].

Натомість професор О. Діденко зазначає, що самовдосконалення майбутніх фахівців правоохоронних органів здійснюють за двома векторами: особистісним і професійним. Особистісне самовдосконалення передбачає свідому й системну роботу над собою, а професійне самовдосконалення майбутніх фахівців правоохоронних органів реалізується у взаємопов'язаних і взаємозалежних процесах: професійного самовиховання як цілеспрямованої активної діяльності, що має на меті формування та вдосконалення позитивних й усунення негативних рис відповідно до вимог службової діяльності майбутнього правоохоронця, професійної самоосвіти як цілеспрямованої роботи з розширення та поглиблення професійних знань, формування відповідних навичок і вмінь під час навчання в ЗВО системи МВС України [9, с. 60].

Оскільки одним із напрямів реформування відомчої освіти є модернізація підготовки кваліфікованого персоналу, який буде володіти поглибленими теоретичними знаннями та практичними навичками, буде спроможний ефективно виконувати службові завдання, то головним змістом самоосвіти є вдосконалення наявних у правоохоронця знань, умінь і навичок задля досягнення бажаного рівня професійної компетентності.

Розглядаючи готовність поліцейського до самоосвіти як синтез внутрішніх умов, що гарантують принципове здійснення цього процесу, виокремлюють низку складових, серед яких:

- цілісний емоційно-особистісний апарат (внутрішня потреба в самовдосконаленні, особистісні цінності тощо);
- система знань, умінь, навичок із самоосвіти, яку опановує особа;
- уміння та навички працювати з важливими джерелами соціальної інформації (зокрема, книгами, автоматизованими інформаційно-пошуковими засобами), а також уміння орієнтуватися у значних обсягах інформації, визначати головне, фіксувати його тощо;
- система організаційно-управлінських умінь і навичок (ставити й виконувати завдання самоосвіти, планувати свою роботу, уміло розподіляти час на різноманітні обов'язки, здійснювати самоконтроль, самоаналіз результатів своєї діяльності) [11, с. 60].

Аналіз наукової літератури [8] дає підстави констатувати, що професійне самовдосконалення майбутніх працівників правоохоронних органів охоплює низку компонентів, серед яких потрібно виділити професійні самопізнання, самоактуалізацію, самоорганізацію та самореалізацію (рис. 1).

Рис. 1. Компоненти професійного самовдосконалення майбутніх правоохоронців

У науковій літературі зазначено, що професійне самопізнання – це багатоаспектний інтелектуальний процес усвідомлення особистістю самої себе у сфері професійної діяльності, переосмислення власних професійних рис, можливостей, здібностей. Професійне самопізнання майбутніх правоохоронців тісно пов'язане з якісними перетвореннями особистісних і фахових цінностей, удосконаленням професійного мислення, знань, умінь і навичок. Професійна самоактуалізація – це складний процес особистісного становлення, спрямований на продуктивну реалізацію професійного потенціалу. Деякі науковці вважають, що самоактуалізація майбутніх фахівців є дієвим чинником становлення їхньої особистості під час професійного навчання [8; 13].

Майбутній правоохоронець повинен мати власний неупереджений погляд на ситуацію, спрямовувати зусилля на подолання будь-яких перешкод, тобто має бути спрямованим на самореалізацію. Професійна самореалізація сприяє ефективному самовдосконаленню майбутніх фахівців правоохоронних органів.

Поняття «професійна самоорганізація» визначають як здатність до створення особистісної програми професійного саморозвитку й самовдосконалення.

Науковці стверджують, що людина може самовдосконалюватися інколи підсвідомо [11; 13]. Неусвідомлене самовиховання зазвичай має епізодичний характер, здійснюється без чіткого плану та розгорнутої програми, що знижує його результативність. Значно вищу ефективність має усвідомлене самовиховання. Щоб воно стало усвідомленим і професійно спрямованим, майбутній правоохоронець має відчувати, оцінити свою придатність до обраної професії.

Самовиховання – це тривалий процес, який передбачає декілька етапів, зокрема: самопізнання, планування, реалізація плану, контроль і регуляція. На етапі самопізнання здобувач виявляє свої здібності, можливості та рівень розвитку. Самопізнання здійснюється в напрямках: самопізнання рівня компетентності й особистісних рис, яке відбувається шляхом самоспостереження, самоаналізу вчинків, поведінки, результатів діяльності; критичний аналіз висловлювань на свою адресу, самоперевірка в різних умовах діяльності; самоперевірка в системі соціально-психологічних відносин за умов освітньої діяльності; самооцінювання, яке формується на підґрунті зіставлення наявних знань, умінь, рис особистості з вимогами й забезпечує критичне ставлення майбутнього фахівця до власних досягнень і недоліків. На підставі самопізнання та самооцінювання формуються рішення щодо необхідності самовиховання та модель майбутньої роботи над собою.

Планування процесу самовиховання передбачає низку етапів, серед яких: визначення мети і ключових завдань на перспективу й певні етапи життя та професійної діяльності; розроблення програми особистісного розвитку; визначення умов діяльності з самовиховання. Реалізація процесу самовиховання передбачає використання таких засобів самовиховання, як самопереко-нування, самонавіювання, самозаохочення, самоосуд, самонаказ тощо [13].

Готовність майбутніх правоохоронців до професійного самовдосконалення розглядають як складне інтегроване особистісне утворення, що вирізняється позитивним ставленням здобувачів до професійного зростання, стійкою професійною спрямованістю на його здійснення, сформованістю професійно важливих рис [8].

На підставі опрацювання наукової та навчально-методичної літератури встановлено, що ключову роль у формуванні готовності майбутніх правоохоронців до професійного самовдосконалення відіграє підвищення мотивації до професійного навчання.

Виокремлюючи напрями професійного самовдосконалення майбутніх правоохоронців, візьмемо за основу твердження, що освіта не лише озброює сукупністю знань і сприяє покращенню певних професійних навичок, а й відкриває для людини саму себе, виявляє її здібності, формує потреби й інтереси до майбутньої професії.

Ураховуючи напрацювання українських педагогів і психологів, потрібно окреслити умови формування стійкої мотивації до навчання майбутніх правоохоронців, серед яких:

- насичення змісту навчання інформацією, яка має значення для особистісного зростання здобувача (працівника) як професіонала;
- нарощування новизни та складності навчального матеріалу, навчання з незначним випередженням можливостей;
- надання здобувачам необхідних умов для виявлення творчих можливостей, утвердження прагнення до саморозвитку та самовдосконалення, стимулювання самоосвіти;
- творче ставлення науково-педагогічних працівників та інструкторів до викладання навчальних дисциплін чи виду підготовки в системі службової підготовки, постійне самовдосконалення;
- використання сучасних методів навчання, максимальне наближення умов навчання до справжніх;
- залучення здобувачів до активної позанавчальної діяльності професійно-практичної спрямованості.

Це також стосується занять у системі службової підготовки поліцейських, спрямованих на розвиток основних фізичних якостей [14, с. 83; 15].

Таким чином, підвищення рівня сучасної фахової підготовки й стимулювання процесу професійного самовдосконалення правоохоронців може відбуватися завдяки як навчальним формам діяльності, так і позанавчальним.

Перспективи подальших досліджень автори статті вбачають в обґрунтуванні діагностичного інструментарію визначення рівнів професійного самовдосконалення поліцейських.

Використані літературні джерела

1. *Бондаренко В.В.* Службова підготовка як складова системи професійного навчання працівників Національної поліції України. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова*. 2017. Вип. 7 (89). С. 4–8. (Серія 15 «Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)»). URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/20127/1/Bondarenko%20V.V..pdf>.
2. *Бондаренко В.В.* Теоретичні і методичні основи професійної підготовки майбутніх працівників патрульної поліції: дис. ... док. пед. наук: 13.00.04. Чернівці, 2019. 651 с.
3. Про Національну поліцію: Закон України від 2 лип. 2015 р. № 580-VIII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.
4. *Пліско В.І., Бондаренко В.В.* Вплив системи поетапної підготовки на розвитку когнітивного критерію професійної готовності майбутніх працівників патрульної поліції. *Вісник Черкаського університету*. 2018. Вип. 14. С. 66–72. (Серія «Педагогічні науки»). doi: 10.31651/2524-2660-2018-14-66-72.
5. *Пронтенко К., Пліско В., Грибан Г., Бондаренко В.* Stages of formation of professional preparedness of patrol and security police employees. *Вісник Черкаського університету*. 2019. Вип. 2. С. 99–104. (Серія «Педагогічні науки»). doi: 10.31651/2524-2660-2019-2-99-104.

6. Бондаренко В.В. Формування рухових умінь та навичок курсантів вищих навчальних закладів МВС України у процесі занять зі спеціальної фізичної підготовки: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Чернівці, 2012. 219 с.
7. Kyslenko D., Bondarenko V., Plisko V., Bosenko A., Danylchenko V., Kuzmichova-Kyslenko Ye., Tylchik V., Donets I. Dynamics of security specialists' physical condition during professional training. *Journal of Physical Education and Sport*. 2019. No. 19 (2). P. 1099–1103. URL: <http://efsupit.ro>. doi: 10.7752/jpes.2019.02159.
8. Бережний Ю.М. Педагогічні умови професійного самовдосконалення майбутніх фахівців правоохоронних органів. *Інноваційні технології*. 2019. № 7 (91). С. 153–162.
9. Діденко О.В. Педагогічні умови професійного самовдосконалення майбутніх офіцерів: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Хмельницький, 2003. 206 с.
10. Орішко Н.К. Індивідуальні стратегії самовдосконалення особистості в юнацькому віці: дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07. Київ, 2017. 311 с.
11. Фіцула М.М. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. 2-ге вид. Київ : Академвидав, 2014. 456 с.
12. Бондаренко В.В., Данильченко В.А., Худякова Н.Ю. Кринець О.І. Методологічні підходи до професійного навчання майбутніх працівників патрульної поліції. *Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи*. 2019. Вип. 2. С. 80–88. (Серія «Педагогічні науки»). URL: http://pi.iod.gov.ua/images/pdf/2019_2/11.pdf. doi: <https://doi.org/10.32405/2413-4139-2019-2-80-88>.
13. Столярчук О.А. Самоактуалізація як чинник становлення майбутнього фахівця. *INNOVATIVE SOLUTIONS IN MODERN SCIENCE*. 2017. № 4 (13). URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/145611807.pdf>.
14. Бондаренко В.В., Пронтенко К.В., Пронтенко В.В. Методика підготовки майбутніх правоохоронців до протидії зброї, озброєним ножем. *Юридична психологія та педагогіка*. 2013. № 1 (13). С. 81–91.
15. Дідковський В.А., Бондаренко В.В., Кузенков О.В. Фізична підготовка працівників Національної поліції України: навч. посіб. Київ : Нац. акад. внутр. справ; Кандиба Т. П., 2019. 98 с.

References

1. Bondarenko, V.V. (2017). Sluzhbova pidhotovka yak skladova systemy profesiinoho navchannia pratsivnykiv Natsionalnoi politzii Ukrainy [Service training as part of a system of professional training for National Police staff of Ukraine]. *Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M.P. Drahomanova, Scientific journal of the National Pedagogical University named after M.P. Drahomanov*, 7(89), P. 4–8. Retrieved from: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/20127/1/Bondarenko%20V.V..pdf>.
2. Bondarenko, V.V. (2019). Teoretychni i metodychni osnovy profesiinoi pidhotovky maibutnikh pratsivnykiv patrolnoi politzii [Theoretical and methodological bases of professional training of future patrol police officers]. *Doctor's thesis*. Chernihiv.
3. *Pro Natsionalnu politsiu: Zakon Ukrainy vid 2 lyp. 2015 r. No. 580-VIII [Law of Ukraine «On National Police» from July 2, 2015, No. 580-VIII]*. Retrieved from: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.
4. Plisko, V., & Bondarenko, V. (2018). Vplyv systemy poetapnoi pidhotovky na rozvytku kohnityvnogo kryteriiu profesiinoi hotovnosti maibutnikh pratsivnykiv patrolnoi politzii. [Influence of the system of step-by-step training on the development of the cognitive criterion of professional readiness of future patrol police officers]. *Visnyk Cherkaskoho universytetu – Cherkasy University Bulletin*. 14, P. 66–72. doi: 10.31651/2524-2660-2018-14-66-72.
5. Prontenko, K., Plisko, V., Griban, G., & Bondarenko, V. (2019). Stages of Formation of Professional Preparedness of Patrol and Security Police Employees. *Visnyk Cherkaskoho universytetu – Cherkasy University Bulletin*, 2, P. 99–104. doi: 10.31651/2524-2660-2019-2-99-104.
6. Bondarenko, V.V. (2012). Formuvannia rukhovykh umin ta navychok kursantiv vyshchikh navchalnykh zakladiv MVS Ukrainy u protsesi zaniat zi spetsialnoi fizychnoi pidhotovky [Formation of motor skills and skills of cadets of higher educational institutions of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine in the process of training on special physical training]. *Candidate's thesis*. Chernihiv.
7. Kyslenko, D., Bondarenko, V., Plisko, V., Bosenko, A., Danylchenko, V., Kuzmichova-Kyslenko, Ye., Tylchik, V., & Donets, I. (2019). Dynamics of security specialists' physical condition during professional

training. *Journal of Physical Education and Sport*, 19(2). 1099–1103. Retrieved from <http://efsupit.ro>. doi: 10.7752/jpes.2019.02159.

8. Berezhnyi, Yu.M. (2019) Pedagogical conditions of professional self-improvement of future law enforcement specialists. *Innovative technologies*. 7 (91), P. 153–162.

9. Didenko, O.V. (2003). Pedagogical conditions of professional self-improvement of future officers. *Candidate's thesis*. Khmelnytskyi.

10. Orishko, N.K. (2017). Individual strategies of self-improvement of personality in adolescence. *Candidate's thesis*. Kyiv.

11. Fitsula, M.M. (2014). *Pedagogy of high school* [Pedagogy of high school] (2nd ed.). Kyiv: Akademvydav.

12. Bondarenko, V.V., Danylchenko, V.A., Khudiakova, N.Yu. & Krynets, O.I. (2019). Methodological approaches to professional training of future patrol police officers. *Pedagogical innovations: ideas, realities, perspective*, 2. P. 80–88. Retrieved from: http://pi.iod.gov.ua/images/pdf/2019_2/11.pdf. doi: doi.org/10.32405/2413-4139-2019-2-80-88.

13. Stoliarchuk, O.A. (2017). Self-actualization as a factor in the formation of the future specialist. *INNOVATIVE SOLUTIONS IN MODERN SCIENCE*. 4 (13). Retrieved from: <https://core.ac.uk/download/pdf/145611807.pdf>.

14. Bondarenko, V.V., Prontenko, K.V., & Prontenko, V.V. (2013). Methods of preparing future law enforcement officers to confront an enemy armed with a knife. *Legal psychology and pedagogy*. 1 (13), P. 81–91.

15. Didkovskiy, V.A., Bondarenko, V.V., & Kuzenkov, O.V. (2019). *Physical training of employees of the National Police of Ukraine*. Kyiv.

Bondarenko Valentyn, Siagrovets Vadym, Rusanivskiy Serhii. Law Enforcement Agents' Professional Self-Performance in the Education Reforming Context of the System in the Ministry of Internal Affairs of Ukraine.

Summary.

The scientific literature and normative documents covering the peculiarities of National Police of Ukraine professional training are analyzed and its stages are outlined. The key trends in reforming the education system in the Ministry of Internal Affairs of Ukraine have been identified, including: improving the educational process, ensuring close cooperation between science and practice, maximum assistance in modernizing the training of qualified personnel with in-depth theoretical knowledge and practical skills.

It is revealed that the basis for professional self-improvement in future law enforcement officers is laid at the stage of professional self-determination, which covers the pre-professional period.

The components of professional self-improvement of future law enforcement officers are identified and substantiated, including professional self-knowledge, professional self-actualization, professional self-organization, professional self-realization. The process of professional self-determination of future law enforcement officers is based on the psychological mechanism of internal contradictions' constant overcoming between the existing professionalism level and its imaginary state. It is stated that the future law enforcement officer's professional self-improvement involves two interrelated forms – self-education and self-development.

The future law enforcement officers' readiness for the professional self-improvement is considered as an integrated personal education complex, which is determined by the positive attitude of applicants to professional growth, stable professional orientation to its implementation, the formation of professionally important traits.

Based on the study of scientific and educational literature, it is established that a key role in shaping the readiness of future law enforcement officers for professional self-improvement is played by increasing the motivation level for professional training. This is possible to be provided in the appropriate level of the

educational process' logistics; practical orientation of the educational process; professional competence of scientific and pedagogical workers and instructors.

Key words: *educational process; policeman; professional self-improvement; professional education.*

Стаття надійшла до редколегії 25 серпня 2020 року

УДК 373.5.091

DOI [https://doi.org/10.32405/2413-4139-2020-2\(25\)-90-97](https://doi.org/10.32405/2413-4139-2020-2(25)-90-97)

Віра Мелешко,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6224-5201>

м. Київ

ПРОБЛЕМИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ОКРЕМИХ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В НАУКОВІ ЛІЦЕЇ

Анотація.

У статті проаналізовано проблеми трансформації окремих закладів загальної середньої освіти (ЗЗСО) в наукові ліцеї, в яких навчаються інтелектуально обдаровані учні.

Визначено сутність процесу трансформації ЗЗСО, його можливість переходу в інший статус, заклад спеціалізованої освіти наукового напрямку, розкривається його мета та завдання. Обґрунтовано організаційні умови здійснення науково-пошукової діяльності та розвитку інтелектуальної обдарованості учнів в науковому ліцеї. Розглянуто актуальні проблеми трансформації спеціалізованих навчальних закладів для обдарованих підлітків в наукові ліцеї. Окреслено можливості отримання нового статусу закладу. Представлено вимоги до здобувачів спеціалізованої освіти, їх мотивації до наукової, дослідної діяльності, інтелектуальних здібностей ліцеїстів, що корелюються з їхніми цілями, інтересами та здібностями. Акцентовано на вимогах до готовності учнів і вчителів до здійснення наукової, пошукової діяльності, що розглядається як одна з умов трансформації закладів освіти в наукові ліцеї.

Ключові слова: науковий ліцей; наукова, пошукова, дослідна діяльність; інтелектуальна обдарованість; розвиток інтелектуальної обдарованості.

В умовах реформування системи освіти в Україні важливим постає питання ідентифікації обдарованих дітей, пошуку ефективних форм організації освітнього процесу, сучасних методів і технологій для навчання, виховання та розвитку інтелектуально обдарованої шкільної молоді, що буде сприяти розвитку інтелекту особистості та підготовки високоосвічених, інтелектуально розвинених випускників шкіл – майбутніх учених, спроможних зробити внесок у розвиток науки.

Розв'язувати такі завдання покликані спеціалізовані заклади для обдарованих дітей наукового спрямування, де учні здобувають якісні знання. Сьогодні освітні заклади для обдарованих дітей функціонують як ліцеї академічного рівня, спеціалізовані ЗЗСО, гімназії тощо. Очевидно, що незначна їх частина відповідає сучасним вимогам і запитам інтелектуально обдарованої особистості, інтереси якої пов'язані з пошуковою, дослідною, науковою видами діяльності. Забезпечення умов для здійснення такої діяльності покладено на наукові ліцеї як спеціалізовані ЗЗСО.

Спеціалізована освіта наукового спрямування зорієнтована на формування у здобувачів загальнолюдських цінностей (морально-етичних і соціально-політичних), а також вимогливості до якості власних досліджень, дисциплінованості та продуктивності в дослідницькій діяльності, відповідальності за результати власних досліджень та їх вплив на життя та здоров'я людей та довкілля, сміливості у відстоюванні власних думок і поглядів, здатності самостійно